

ODRŽIVOST MIROVINSKIH SUSTAVA U OKOLNOSTIMA SEKULARNE STAGNACIJE I DEMOGRAFSKOG STARENJA POPULACIJE

Goreta, Josip

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:028358>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-08**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**ODRŽIVOST MIROVINSKIH SUSTAVA U
OKOLNOSTIMA SEKULARNE STAGNACIJE I
DEMOGRAFSKOG STARENJA POPULACIJE**

Mentor:

prof. dr. sc. Željko Mrnjavac

Student:

Josip Goreta

Split, rujan, 2021.

SAŽETAK

Kroz ovaj rad se pokušava prezentirati problematika koja je vezana za sustave mirovinskog osiguranja zemalja članica EU i Hrvatske. Kroz pregled statističkih podataka za Hrvatski mirovinski sustav, biti će vidljivo da postoje nelogični troškovi mirovina koje se tu ne bi trebale nalaziti. Uvođenjem novih mirovinskih reformi, prati se pokušaj EU da se uhvati u rješavanje problema sa sve većim zahtjevima i troškovima koje nosi mirovinski sustav. Pod utjecajem sve većeg broja korisnika mirovina, a sve manje osiguranika, teret financiranja mirovinskih sustava sve se više prelijeva na trošak državne blagajne. Iz tog se razloga provode reforme u svim zemljama članicama EU-a, kojima je cilj restriktivno djelovanje na radnu populaciju. Na taj se način uvođenjem strožih uvjeta, podižu dobne granice za pune starosne mirovine te se produžuju periodi uplate doprinosa. Cilj je takvih mjera osigurati stabilnije i dugotrajnije financiranje mirovinskih fondova, a neposredno i smanjivanje budućih troškova. Problem je što takve mjere imaju samo kratkoročno djelovanje i imaju svoju granicu, koja će se prijeći u jednom trenutku. Zato je potrebno pronaći rješenja unutar samog sustava i donijeti održiv dugoročni plan koji će se razlikovati od dosadašnjeg vođenja mirovinske politike koja se pokazala kao negativnom.

Ključne riječi: mirovinska reforma, mirovinski fondovi, mirovinsko osiguranje, mirovinska politika, mirovinski sustav, perspektive mirovinskog sustava, Hrvatska.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. METODOLOGIJA I KORIŠTENI PODATCI.....	1
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	2
4. IZAZOVI I CILJEVI MIROVINSKIH SUSTAVA U EUROPSKOJ UNIJI	6
5. MIROVINSKI SUSTAV U EU	11
6. MIROVINSKI SUSTAV U HRVATSKOJ	12
7. DUGOROČNO RJEŠENJE	14
8. ZAKLJUČAK	15

1. UVOD

Mirovine su glavni izvor dohotka za starije osobe u Europi, a često i jedini izvor dohotka koji se uglavnom financiraju iz javnih mirovinskih sustava generacijske solidarnosti. Zbog znatnog povećanja broja korisnika mirovina (124 milijuna, što čini četvrtina ukupnog stanovništva EU (European Economy, 2015.)), Europski mirovinski sustavi suočeni su s problemima i izazovima koji se temelje na očuvanju financijske održivosti sustava i osiguranju dostatnih prihoda umirovljenicima kako bi živjeli dostojanstven život. Svrha mirovinskih sustava je zaštititi starije osobe od siromaštva i omogućiti im normalan životni standard i ekonomsku neovisnost (European Economy, 2015.). Osnovni ciljevi mirovinske politike će se trebati fokusirati na kratkoročna i dugoročna rješenja, jer svake godine broj stanovnika starijih od 60 godina se povećava za oko 2 milijuna (European Economy, 2015.). Kratkoročna rješenja se odnose na probleme unutra samog mirovinskog sustava neke zemlje i njihova rješenja, dok se dugoročna rješenja odnose na ključne promjene koje će svaka zemlja morati donijeti kako bi osigurala zadovoljstvo budućih umirovljenika, ali i fiskalnu i financijsku održivost u mirovinskom sustavu, tako da će morati moći apsorbirati utjecaj starenja stanovništva bez destabilizacije javnih financija. To će se ostaviti tako da svaka zemlja mora poticati natalitet, educirati stanovništvo o potrebama za štednjom, kako bi imali sigurniju starost, i opreznije koristiti državni proračun iz kojeg bi uštede trebale ići k državnom mirovinskom fondu. Ako zemlje ubrzo ne krenu s rješavanjem problema mirovinskih sustava koji ubrzano destabiliziraju mirovinske sustave, doći će do veliki problema u samom financijskom sustavi, ali i s povećanjem stope stanovništva koji živi ispod granice siromaštva.

2. METODOLOGIJA I KORIŠTENI PODATCI

U izradi ovog rada korištena je domaća i strana stručna literatura vezana uz temu mirovinskih sustava u Europskoj uniji i svijetu. Korišteni su podaci s web stranica međunarodnih statističkih zavoda, kao što je Eurostat, i organizacija koje se bave financijama i mirovinskim fondovima. Također korišteni su aktualni podaci s portala mirovinskih osiguranja i zavoda (HZMO) te državnih zavoda za statistiku. Metodologija koja se koristila je analiziranje i interpretiranje dostupnih statističkih podataka, najviše HZMO-a i Eurostata, kako bi se detaljnije uočio problem mirovinskih sustava u EU i u Hrvatskoj, te pronašlo najbolje kratkoročno i dugoročno rješenje problema mirovina za budućnost. Metode izračuna koje

se koristile se temelje na prosječnim iznosima i pokazuju rezultate koji najbliže objašnjavaju stvarno stanje mirovinskog sustava u Hrvatskoj, koja je uzeta kao najbolji primjer za definiranje problema i mogućih rješenja.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Prvo istraživanje se odnosilo na prosječan iznos uplata zaposlenih u 1. mirovinski stup, koji se još naziva i stupom generacijske solidarnosti, što znači da osobe koje su u radnom odnosu izdvajaju 15% svoje bruto plaće kako bih se isplaćivala mirovina sadašnjim korisnicima prava na mirovinu. U Hrvatskoj je zaposleno 1.557.687 zaposlenika u travnju 2021. godine koji svaki mjesec u prosjeku uplaćuju u prvi stup oko 2.298.226.976,67 kuna. Ovaj izračun je dobiven tako da je prosječna Hrvatska plaća, koja iznosi 6.979 kuna (DZS, 2021.), pretvorena u bruto plaću iz koje je dobiveno da se u prvi stup u prosjeku uplaćuje 1.475,41 kuna po osobi, i taj je broj pomnožen s ukupnim brojem zaposlenih. Broj korisnika prava na mirovinu iznosi 1.242.819 i prosječna mirovina u 2021. godini iznosi 2.704,77 kuna (DZS, 2021.), iz čega proizlazi da se u prosjeku na mirovine isplaćuje 3.361.539.546,63 kuna mjesečno. Razlika između prosječnih uplata u prvi stup i prosječnih isplata mirovina iznosi - 1.063.312.569,96 kuna mjesečno i ta razlika se isplaćuje iz poreznog sustava.

Tablica 1. Osiguranici prema kategorijama osiguranja i spolu

Red. br.	Kategorije osiguranja	Stanje 30. travnja 2021.		
		Muškarci	Žene	Ukupno
0	1	2	3	4
1.	Radnici kod pravnih osoba	701920	644790	1346710
2.	Radnici kod fizičkih osoba	51311	49605	100916
3.	Obrtnici	44823	23288	68111
4.	Poljoprivrednici	12992	6160	19152
5.	Samostalne profesionalne djelatnosti	11306	6833	18139
6.	Osiguranici zaposleni u međunarodnim organizacijama u inozemstvu i hrvatski državljani zaposleni na teritoriju RH kod poslodavaca sa sjedištem u inozemstvu	72	8	80
7.	Produženo osiguranje	2129	2450	4579
UKUPNO		824553	733134	1557687

Izvor podataka: HZMO, <https://www.mirovinsko.hr/hr/2021-1704/1704>

Drugo istraživanje odnosilo se na mirovine koje se ne bi trebale nalaziti u mirovinskom sustavu, nego bi se trebale isplaćivati iz poreznog sustava. To su invalidske mirovine, obiteljske mirovine i mirovine koje su priznate i/ili određene po posebnim propisima. U

Hrvatskoj se isplaćuje 100.239 invalidskih mirovina na dan 31. ožujka 2021. godine. Prosječna invalidska mirovina iznosi 2.187,75 kuna mjesečno, s tim da se najviše mirovina isplaćuje između 1.500 i 2500 kuna. Ukupan prosječni trošak invalidskih mirovina iznosi 219.297.872,25 kuna mjesečno. Iduće su obiteljske mirovine koje koristi 185.278 korisnika mirovine i zanimljiv podatak je da su žene najveći korisnici obiteljskih mirovina, i to 93% žena. Prosječna obiteljska mirovina iznosi 2.344,21 kuna mjesečno i najviše se isplaćuje koje se nalaze između 2000 i 2500 kuna. Ukupan prosječni trošak obiteljskih mirovina iznosi 434.330.540,38 kuna mjesečno. I na kraju su mirovine koje su priznate i/ili određene po posebnim propisima koje koristi 175.458 korisnika. Prosječna mirovina koja je određena po posebnim propisima iznosi 4.393,41 kuna mjesečno, s tim da se najviše tih mirovina isplaćuje političkim zatvorenicima kojima je prosjek mirovine 6047.97 kuna mjesečno. Ukupan prosječni trošak mirovina s posebnim propisima iznosi 770.977.817,08 kuna mjesečno. Kada se zbroje sve ove mirovine zajedno, njihov ukupan prosječni trošak iznosi 1.424.606.229,71 kuna mjesečno. Kada bi se izbacile ove mirovine iz mirovinskog sustava, onda bi ukupan prosječni trošak mirovina iznosio 1.936.933.316,92 kuna mjesečno, a razlika između prosječnih uplata u prvi stup i isplata prosječnih mirovina iz mirovinskog sustava bi iznosila 361.293.659,75 kuna i postojao bi višak u mirovinskom sustavu.

Tablica 2. Korisnici invalidske mirovine koji su pravo na mirovinu ostvarili prema zakonu o mirovinskom osiguranju – bez međunarodnih ugovora

Svote mirovina	I. SVEUKUPNO korisnici INVALIDSKE MIROVINE (zbroj II.+III.)								
	Ukupno			Muškarci			Žene		
	Broj korisnika	Prosječna mirovina	Prosječan staž	Broj korisnika	Prosječna mirovina	Prosječan staž	Broj korisnika	Prosječna mirovina	Prosječan staž
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
do - 500,00	1744	343,71	13 09 10	1089	346,07	13 05 28	655	339,78	14 02 25
500,01 - 1.000,00	3653	805,18	13 02 00	2162	799,25	13 06 01	1491	813,76	12 08 09
1.000,01 - 1.500,00	12420	1.277,15	14 06 25	6435	1.274,76	14 08 20	5985	1.279,71	14 04 27
1.500,01 - 2.000,00	27392	1.763,72	20 09 20	12817	1.763,45	20 06 16	14575	1.763,96	21 00 07
2.000,01 - 2.500,00	26079	2.241,68	23 05 27	16777	2.267,63	23 02 24	9302	2.194,88	23 11 16
2.500,01 - 3.000,00	14191	2.757,53	25 07 29	11229	2.768,90	25 05 25	2962	2.714,40	26 03 24
3.000,01 - 3.500,00	8358	3.189,87	26 08 02	7383	3.186,65	26 08 23	975	3.214,26	26 02 25
3.500,01 - 4.000,00	3266	3.710,75	28 04 16	2745	3.709,72	28 11 23	521	3.716,18	25 05 13
4.000,01 - 4.500,00	1564	4.204,75	29 05 18	1339	4.206,64	29 10 03	225	4.193,49	27 03 06
4.500,01 - 5.000,00	600	4.723,89	29 04 14	518	4.722,77	29 08 07	82	4.730,92	27 05 19
5.000,01 - 6.000,00	608	5.409,37	29 04 13	510	5.396,18	29 11 08	98	5.477,97	26 06 15
6.000,01 - 7.000,00	254	6.411,57	28 09 23	207	6.423,94	29 00 16	47	6.357,09	27 08 28
7.000,01 - 8.000,00	75	7.464,98	29 03 18	62	7.468,71	30 00 03	13	7.447,20	25 11 16
veće od - 8.000,00	35	9.203,27	29 08 01	32	9.265,50	29 11 11	3	8.539,44	26 09 03
UKUPNO	100239	2.187,75	21 11 25	63305	2.348,58	22 07 05	36934	1.912,09	20 11 08

Izvor podataka: HZMO, <https://www.mirovinsko.hr/hr/2021-1704/1704>

Tablica 3. Korisnici obiteljske mirovine koji su pravo na mirovinu ostvarili prema zakonu o mirovinskom osiguranju – bez međunarodnih ugovora

Svote mirovina	I. SVEUKUPNO korisnici OBITELJSKE MIROVINE (zbroj II.+III.)								
	Ukupno			Muškarci			Žene		
	Broj korisnika	Prosječna mirovina	Prosječan staž	Broj korisnika	Prosječna mirovina	Prosječan staž	Broj korisnika	Prosječna mirovina	Prosječan staž
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
do - 500,00	620	339,46	16 08 06	72	330,35	15 04 27	548	340,66	16 10 05
500,01 - 1.000,00	9449	813,67	15 03 21	836	794,33	14 07 27	8613	815,55	15 04 14
1.000,01 - 1.500,00	31596	1.225,76	18 00 23	3644	1.228,36	15 08 11	27952	1.225,42	18 04 15
1.500,01 - 2.000,00	30163	1.749,46	27 04 06	2939	1.737,01	24 01 19	27224	1.750,81	27 08 11
2.000,01 - 2.500,00	46732	2.231,83	29 01 13	2997	2.220,67	26 02 20	43735	2.232,59	29 03 25
2.500,01 - 3.000,00	27479	2.727,84	33 07 23	1361	2.722,20	30 08 09	26118	2.728,13	33 09 21
3.000,01 - 3.500,00	15928	3.228,42	35 10 16	711	3.228,23	33 01 13	15217	3.228,43	36 00 03
3.500,01 - 4.000,00	8856	3.727,79	36 05 06	414	3.732,68	33 07 23	8442	3.727,55	36 06 26
4.000,01 - 4.500,00	6171	4.214,21	36 08 15	265	4.214,73	34 02 17	5906	4.214,18	36 09 26
4.500,01 - 5.000,00	3102	4.725,46	37 02 23	143	4.752,99	34 10 06	2959	4.724,13	37 04 02
5.000,01 - 6.000,00	3316	5.418,25	37 08 07	135	5.426,80	34 00 03	3181	5.417,89	37 10 01
6.000,01 - 7.000,00	1403	6.330,39	38 10 21	67	6.400,50	35 09 01	1336	6.326,87	39 00 14
7.000,01 - 8.000,00	307	7.409,63	41 05 20	16	7.468,69	37 01 26	291	7.406,38	41 08 12
veće od - 8.000,00	156	9.323,82	40 10 02	6	9.728,08	31 03 15	150	9.307,65	41 02 18
UKUPNO	185278	2.344,21	28 04 06	13606	2.028,95	23 06 19	171672	2.369,20	28 08 25

Izvor podataka: HZMO, <https://www.mirovinsko.hr/hr/2021-1704/1704>

Tablica 4. Korisnici kojima su mirovine priznate i / ili određene prema posebnim propisima

Red. br.	Kategorije korisnika kojima su mirovine priznate i/ili određene prema posebnim propisima	Broj korisnika	Prosječna mirovina	Prosječan staž	Bez međunarodnih ugovora		
					Broj korisnika	Prosječna mirovina	Prosječan staž
0	1	2	3	4	5	6	7
1.	Radnici na poslovima ovlaštenih službenih osoba u tijelima unutarnjih poslova i pravosuđa, kao i na poslovima razminiranja: a) radnici na poslovima ovlaštenih službenih osoba u tijelima unutarnjih poslova i pravosuđa, kojima je pravo na mirovinu priznato prema propisima koji su bili na snazi do stupanja na snagu Zakona o pravima DVO, PS i OSO b) radnici na poslovima policijskih službenika, ovlaštenih službenih osoba pravosuđa i službene osobe s posebnim dužnostima i ovlastima u sigurnosno obavještajnom sustavu RH koji su pravo na mirovinu ostvarili prema Zakonu o pravima DVO, PS i OSO c) radnici na poslovima razminiranja	8106	4.486,11	32 00 12	8084	4.490,57	32 00 14
		8824	4.379,21	35 01 07	8701	4.393,86	35 01 22
		597	4.308,04	31 00 02	583	4.336,12	31 00 03
2.	Korisnici koji pravo na mirovinu ostvaruju prema Zakonu o vatrogastvu (NN 125/19)*	110	4.847,37	-	109	4.857,87	-
3.	Djelatne vojne osobe - DVO	15794	3.987,39	30 09 18	15691	3.995,13	30 09 14
4.	Pripadnici Hrvatske domovinske vojske od 1941. do 1945. godine	3132	2.562,02	33 02 20	2986	2.638,69	33 06 26
5.	Bivši politički zatvorenici	2554	4.050,69	33 02 11	2189	4.492,12	33 04 16
6.	Hrvatski branitelji iz Domovinskog rata - ZOHBDR	70935	6.045,30	18 07 21	70865	6.047,97	18 07 23
7.	Mirovine priznate prema općim propisima, a određene prema ZOHBDR - u iz 2017. (čl. 27., 35., 36., 48. i 49. stavak 2.)	47338	2.866,29	29 00 28	44849	2.867,12	28 09 26
8.	Pripadnici bivše Jugoslavenske narodne armije - JNA	4752	3.355,79	-	4752	3.355,79	-
9.	Pripadnici bivše Jugoslavenske narodne armije - JNA - čl. 185. ZOMO	159	3.336,70	38 02 27	153	3.397,24	38 05 03
10.	Sudionici Narodnooslobodilačkog rata - NOR	7722	2.989,03	29 06 07	7523	3.033,00	29 06 17
11.	Zastupnici u Hrvatskom saboru, članovi Vlade, suci Ustavnog suda i glavni državni revizor	683	10.286,68	32 11 27	675	10.291,93	32 11 28
12.	Članovi Izvršnog vijeća Sabora, Saveznog izvršnog vijeća i administrativno umirovljeni javni službenici	81	3.510,12	28 08 29	81	3.510,12	28 08 29
13.	Bivši službenici u savezima bivše SFRJ - članak 38. ZOMO	29	3.885,78	-	29	3.885,78	-
14.	Redoviti članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti - HAZU	134	9.403,40	42 00 16	132	9.371,27	41 10 21
15.	Radnici u Istarskim ugljenokopima "Tupljak" d.d. Labin	250	4.019,38	29 07 27	247	4.033,39	29 08 09
16.	Radnici profesionalno izloženi azbestu	860	3.265,70	27 08 29	854	3.273,23	27 09 03
17.	Osiguranci - članovi posade broda u međunarodnoj plovidbi i nacionalnoj plovidbi - članak 129.a stavak 2. Pomorskog zakonika	193	2.157,24	29 00 04	180	2.210,42	28 07 14
18.	Pripadnici Hrvatskog vijeća obrane - HVO	6777	3.386,38	06 10 27	6775	3.386,61	06 11 01
UKUPNO		179030	-	-	175458	-	-

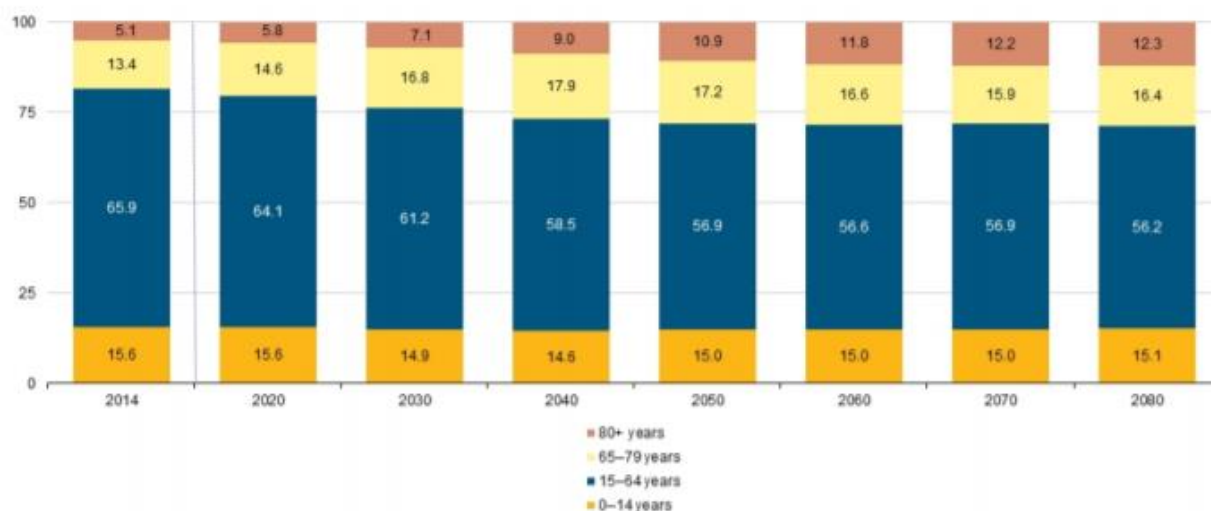
Izvor podataka: HZMO, <https://www.mirovinsko.hr/hr/2021-1704/1704>

Treće istraživanje se odnosilo na utjecaj sive ekonomije na prihode od uplata zaposlenih u prvi stup, gdje se za primjer uzeo sektor građevine koji u Hrvatskoj ima najniže plaće uz tekstilnu industriju. U 2018. godini u Hrvatskoj je bilo zaposleno 76.848 građevinara (HGK, 2019.) i prosječna plaća je iznosila 5.104 kune (HGK, 2019.) mjesečno, što znači da je u prosjeku bilo uplaćeno cca. 78.295.047,84 kuna mjesečno u prvi stup. Ako se gleda po neslužbenim podacima da plaća u građevini iznosi cca. 7500 kuna mjesečno, tada bi u prosjeku u prvi stup bilo uplaćeno cca. 123.131.244,96 kuna mjesečno, što znači da je država 2018. godine samo u sektoru građevine, gdje nisu ubrojani radnici koji rade neprijavljeni, gubitak je u prosjeku iznosio cca. 44.836.197,12 kuna mjesečno prihoda u prvi mirovinski stup.

4. IZAZOVI I CILJEVI MIROVINSKIH SUSTAVA U EUROPSKOJ UNIJI

Sve zemlje EU nalaze se pred izazovom koji se naziva demografsko starenje stanovništva, koje je nastalo zbog napretka medicine, boljih zdravstvenih, socijalnih i životnih uvjeta, što je utjecalo na povećanje očekivanog životnog vijeka, u svim članicama EU, za gotovo 6 godina u zadnjih 50 godina (Eurostat, 2015.). U EU, stopa nataliteta je konstantno padajuća i demografska slika radno aktivnog stanovništva se mijenja, potpomognuta ekonomskim krizama, financijskim nestabilnostima, slabim ekonomskim rastom, padom zaposlenosti i stalnim proračunskim deficitom, stvara se veliki pritisak na mirovinski sustav (Franjević, 2019.). Cilj svake zemlje članice EU je omogućiti stabilan i održiv sustav mirovinskog osiguranja, ali i iznos mirovine koji će biti dostatan za normalan život umirovljenika. Prema procjenama EU komisije omjer radno sposobnog stanovništva (od 15 do 64 godine starosti) i stanovništva koje je starije od 65 godina, će se sa sadašnjih četvero promijeniti na dvoje u 2060. godini (European Parliament Briefing, 2015), što je pokazatelj kako će održivost mirovinskog sustava, po ovom sistemu, biti neodrživ.

Grafikon 1. Struktura stanovništva po starosnim skupinama, EU-28, 2014.–2080.

Izvor podataka: Eurostat, Srpanj 2015., lokacija grafikona EU Briefing, Studeni 2015.

Web: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/571327/EPRS_BRI\(2015\)571327_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/571327/EPRS_BRI(2015)571327_EN.pdf)

Tablica 5. Promjena demografske strukture stanovništva, u postotku 2007.-2017.

Population age structure by major age groups, 2007 and 2017
(% of the total population)

	0–14 years old		15–64 years old		65 years old or over	
	2007	2017	2007	2017	2007	2017
EU-28 (*) (†)	15.9	15.6	67.1	64.9	17.0	19.4
Belgium (*)	17.0	17.0	66.0	64.6	17.1	18.5
Bulgaria	13.2	14.1	69.1	65.2	17.6	20.7
Czech Republic	14.4	15.6	71.1	65.7	14.5	18.8
Denmark	18.6	16.7	66.1	64.3	15.3	19.1
Germany (*)	13.9	13.4	66.3	65.4	19.8	21.2
Estonia (*)	14.9	16.2	67.9	64.4	17.3	19.3
Ireland (*)	20.3	21.1	68.9	65.4	10.8	13.5
Greece	14.7	14.4	66.7	64.0	18.6	21.5
Spain	14.6	15.1	68.9	66.0	16.5	19.0
France (*)	18.5	18.3	65.2	62.5	16.3	19.2
Croatia (*)	15.6	14.5	66.7	65.8	17.7	19.6
Italy	14.1	13.5	65.7	64.1	20.1	22.3
Cyprus	18.9	16.3	68.8	68.1	12.4	15.6
Latvia	14.2	15.6	68.4	64.6	17.4	19.9
Lithuania	16.0	14.8	67.3	65.9	16.6	19.3
Luxembourg (*)	18.3	16.2	67.7	69.5	14.0	14.2
Hungary (*)	15.2	14.5	68.9	66.8	15.9	18.7
Malta	16.6	14.1	69.5	67.0	13.9	18.8
Netherlands	18.1	16.3	67.4	65.2	14.5	18.5
Austria	15.6	14.4	67.5	67.1	16.9	18.5
Poland (*)	15.8	15.1	70.8	68.3	13.4	16.5
Portugal	15.7	14.0	66.7	64.9	17.5	21.1
Romania	16.9	15.6	68.4	66.6	14.7	17.8
Slovenia (*)	14.0	14.9	70.1	66.2	15.9	18.9
Slovakia	16.2	15.5	71.8	69.5	12.0	15.0
Finland	17.1	16.2	66.5	62.8	16.5	20.9
Sweden	17.0	17.6	65.6	62.6	17.4	19.8
United Kingdom	17.8	17.8	66.3	64.1	15.9	18.1
Iceland	21.3	19.7	67.1	66.2	11.6	14.0
Liechtenstein	17.1	14.9	71.0	68.2	11.9	17.0
Norway	19.4	17.8	66.0	65.5	14.6	16.6
Switzerland (*)	15.8	14.9	68.1	67.1	16.2	18.1
Montenegro	20.1	18.2	67.0	67.4	12.9	14.4
The former Yugoslav Republic of Macedonia (*)	18.9	16.6	69.8	70.2	11.2	13.3
Albania	24.9	18.2	66.3	68.7	8.8	13.1
Serbia (*)	15.6	14.4	67.2	66.3	17.2	19.4
Turkey	26.6	23.7	66.6	68.0	6.8	8.3

(*) Break in time series in various years between 2007 and 2017

(†) The population of unknown age is redistributed for calculating the age structure.

Source: Eurostat (online data code: demo_pjanind)

Izvor: Eurostat

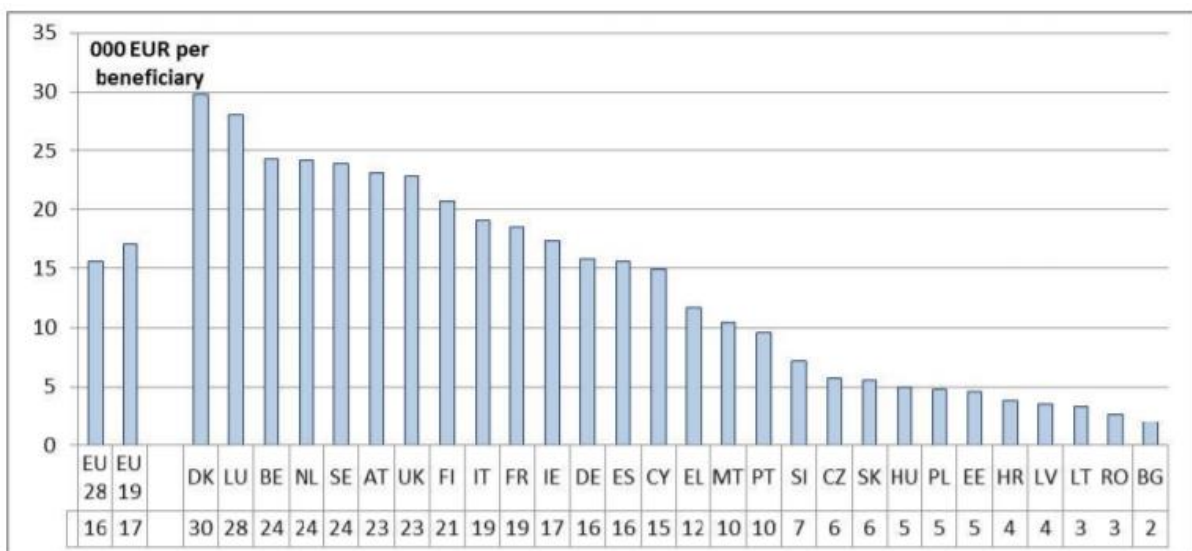
Web: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/b/bc/Population age structure by major age groups%2C 2007 and 2017 %28%25 of the total population%29.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/b/bc/Population_age_structure_by_major_age_groups%2C_2007_and_2017_%28%25_of_the_total_population%29.png)

Odnos radno sposobnog stanovništva i onog koji se nalazi u mirovini se konstantno mijenja na lošije, a na tržištu rada se sve više traži stručna radna snaga (fakultetsko obrazovano stanovništvo), što uzrokuje duži period stručne izobrazbe i školovanja mladih, a i samim time mladi se kasnije uključuju na tržište rada (Franjević, 2019.). Kasnijim uključivanjem na tržište rada, mladi bi trebali raditi duže nego što se do sada radilo da bi se dostigla ista razina prinosa, ali cilj bi trebao biti da se radi kraće, a ne duže. Švedska je taj problem riješila tako da učenici i studenti koji žele raditi, poslodavci moraju plaćati iste doprinose kao i za zaposlenike, a ne kao u Hrvatskoj gdje su doprinosi za studente niski i poželjno je zapošljavati studente jer su jeftinija radna snaga. Smanjivanjem razine kapitala u obvezne mirovinske fondove, kao i kraći period uplata, će rezultirati većim opterećenjem mirovinskog sustava i donijeti niža primanja od mirovina. Niža primanja će utjecati i na standard života

umirovljenika i stvoriti velike socijalne probleme državi. Norveška je odlučila da će dio prihoda od svojih zaliha nafte i zemnog plina uplaćivati u državni mirovinski fond i tamo već imaju preko 1.1 bilijuna dolara, što je jedan od, trenutno, najboljih načina na koji se može unaprijed uplaćivati i štedjeti za mirovine.

Postoje velike razlike unutar pojedinih zemalja članica EU vezano za visinu mirovine, koja ovisi o iznosima doprinosa iz plaće koji se uplaćuju u mirovinski sustav. S obzirom na to da je visina plaće u prosjeku puno veća u zemljama koje su već duže vremena u EU, time su i iznosi doprinosa tih zemalja veći, ali to nije pokazatelj koliko je ona dostatna za održavanje željenog životnog standarda. Potrebno je staviti iznos mirovine u kontekst životnog standarda i cijena unutar same zemlje u kojoj se isplaćuje ta mirovina (Franjević, 2019.).

Grafikon 2. Ukupna prosječna starosna mirovina po stanovniku, (u 000. €), za 2015.godinu, Europska unija.

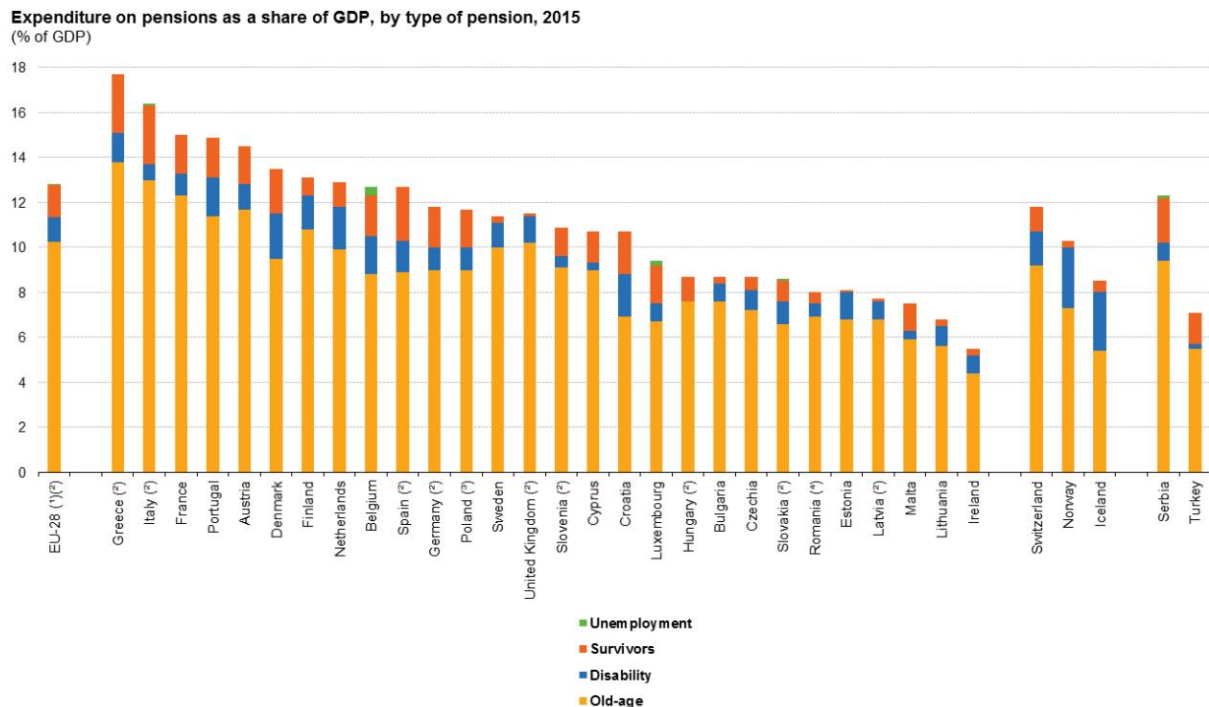
Izvor: Eurostat, lokacija grafikona, Pension Adequacy Report 2018.g. str. 35.

Web: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8084&furtherPubs=yes>

U Danskoj i Luksemburgu se nalaze mirovine s najvišim prosječnim mirovinama, dok u Bugarskoj i Rumunjskoj one s najnižim prosječnim mirovinama (Eurostat, 2018.). Mirovina u Danskoj je u prosjeku 15 puta veća od one u Bugarskoj, što pokazuje velike razlike u nacionalnim ekonomijama. Samim tim Bugarske su mirovine 8 puta manje od prosjeka Europske unije (Eurostat, 2018.). Bez obzira na relativno veće ili manje iznose, naknade za mirovine različito opterećuju nacionalne ekonomije. Zemlje kao što su Grčka i Italija troše

znatno viši dio svog BDP-a, na financiranje potrošnje mirovinskog sustava nego što je to slučaj sa zemljama kao što je Irska.

Grafikon 3. Trošak mirovina Europskih zemalja, po vrstama, kao udio u BDP-u, 2015.godina

(*) Excluding Poland.

(²) Provisional.

(³) 2014.

(*) Old-age and disability functions: estimates.

Source: Eurostat (online data codes: spr_exp_pens and nama_10_gdp)

eurostat

Izvor: Eurostat, lokacija grafikona:

web: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/a/a2/Expenditure on pensions as a share of GDP%2C by type of pension%2C 2015 %28%25 of GDP%29 SP18.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/a/a2/Expenditure_on_pensions_as_a_share_of_GDP%2C_by_type_of_pension%2C_2015_%28%25_of_GDP%29_SP18.png)

Gledano s makroekonomskog gledišta, dolazi do potrebe za snažnim reformama na polju socijalnog i mirovinskog osiguranja. Reformama koje bi osigurale dugoročnu stabilnost i održivost sustava te kojima bi se omogućila dostojna i dostatna naknada za osobe koje će u budućnosti postati korisnici mirovina (Franjević, 2019.). Prema podacima europske komisije, 124 milijuna stanovnika unije ostvaruju svoje dohotke s osnove mirovina (European Commission ageing report, 2015). Ta brojka predstavlja gotovo 25% ukupnog broja stanovnika europske unije. Samim tim je dokazano, da izdvajanja nacionalnih ekonomija

zemalja članica za podmirenje naknada koje proizlaze iz mirovinskih osiguranja predstavljaju značajan izdatak. Kada pričamo o brojkama, prema podacima zajednica EU 28, trošila je 2013.godine u prosjeku 11,3% ukupnog bruto domaćeg proizvoda na financiranje mirovinskog sustava. Troškovi mirovina uvelike variraju među zemljama članicama. Tako je Grčka za financiranje svog mirovinskog sustava, potrošila 16,2% svojeg BDP-a dok je u Nizozemskoj trošak koji pada na državu svega 6,9%. Jasno je da takvi izdaci kontinuirano naprežu nacionalne ekonomije, posebice u vremenima ekonomskih stagnacija, kriza ili recesije (Franjević, 2019.). Iz tog se razloga snažno radi na dugoročnim rješenjima koja bi omogućila rasterećenje nacionalnih ekonomija a u isto vrijeme omogućila bolje uvjete za dostojnu starost korisnicima mirovina.

Tablica 6. Trošak mirovina, kao postotni udio u BDP-u zemalja članica EU, i dugoročna projekcija kretanja potrošnje.

Država	Godine				
	2013	2040	2060	Promjena 2013-40	Promjena 2013-60
BE	11,8	15,2	15,1	3,4	3,3
BG	9,9	8,4	9,4	-1,5	-0,4
CZ	9,0	9,0	9,7	0,0	0,7
DK	10,3	8,0	7,2	-2,3	-3,1
DE	10,0	12,2	12,7	2,2	2,7
EE	7,6	6,9	6,3	-0,7	-1,3
IE	7,4	10,0	8,4	2,7	1,1
EL	16,2	14,1	14,3	-2,1	-1,9
ES	11,8	11,9	11,0	0,1	-0,8
FR	14,9	13,8	12,1	-1,1	-2,8
HR	10,8	7,8	6,9	-3,0	-3,9
IT	15,7	15,8	13,8	0,1	-1,9
CY	9,5	9,4	9,3	-0,1	-0,1
LV	7,7	5,4	4,6	-2,3	-3,1
LT	7,2	9,4	7,5	2,2	0,3
LU	9,4	12,7	13,4	3,3	4,1
HU	11,5	9,6	11,4	-1,9	-0,1
MT	9,6	9,7	12,8	0,2	3,2
NL	6,9	8,3	7,8	1,5	0,9
AT	13,9	14,7	14,4	0,8	0,5
PL	11,3	10,0	10,7	-1,4	-0,7
PT	13,8	14,8	13,1	1,0	-0,7
RO	8,2	8,4	8,1	0,2	-0,1
SI	11,8	14,3	15,3	2,6	3,5
SK	8,1	8,1	10,2	0,0	2,1
FI	12,9	13,6	12,9	0,7	0,1
SE	8,9	7,5	7,5	-1,4	-1,4
UK	7,7	8,4	8,4	0,8	0,7
NO	9,9	11,4	12,4	1,5	2,5
EU	11,3	11,7	11,1	0,4	-0,2
EA	12,3	13,0	12,3	0,7	0,0

Izvor: European Commission (2015) The 2015 Ageing Report

URL: https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf

5. MIROVINSKI SUSTAV U EU

Mirovinski je sustav skup pravnih normi, financijskih i institucionalnih aranžmana kojima se regulira osiguranje od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja (Franjević, 2019.). Kao što navodi Puljiz (2007) mirovinski se sustav, sastoji od nekoliko podsustava definiranih s obzirom na kategorije osiguranika, način financiranja, upravljanje mirovinskim fondovima, raspodjelu mirovina i slično. Mirovinski sustavi mogu biti javni ili privatni, obvezni ili dobrovoljni, ovisno o tome obvezuje li država osiguranike na plaćanje doprinosa iz kojih se financiraju mirovine, definiranih davanja (kada su mirovine unaprijed zadane mirovinskom formulom, a država jamči njihovu isplatu) ili definiranih doprinosa (kada iznosi mirovina izravno ovise o uplaćenim doprinosima osiguranika u mirovinske fondove). Mirovinski sustavi mogu biti univerzalni (namijenjeni svim građanima), a financiraju se porezima i drugim javnim приходima ili pak utemeljeni na osiguranju zaposlenih (namijenjeni osiguranicima te od njih ovisnim članovima obitelji), a financiraju se doprinosima zaposlenika i poslodavaca (Franjević, 2019.).

Većina zemalja članica, ima sustav mirovinskog osiguranja koji možemo opisati kroz stupove. Prvi stup je obvezno mirovinsko osiguranje, i njegova je funkcija prije osigurati barem minimalni iznos mirovine nakon isteka radnog vijeka. Ne akumulira novčana sredstva kao štednja, nego funkcionira na sistemu „Pay-As-You-Go“ (PAYG), što znači da se sa sadašnjim uplatama osiguranika, financiraju trenutni izdaci za mirovine. A kada osiguranik ode u mirovinu, iz toga će stupa biti financiran dio iznosa njegove mirovine, koji će uplaćivati pojedinci koji su još uvijek u radnom odnosu.

Drugi stup mirovinskog osiguranja predstavlja individualnu kapitaliziranu štednju, što znači da je riječ o osobnoj imovini osiguranika kojem se uplaćena sredstva evidentiraju na osobnom računu i ostvaruje prinos od tog ulaganja, ujedno su i vlasnici tog fonda. U ovaj stup osiguranici su obvezni uplaćivati 5% svoje bruto plaće, ali imaju slobodu odabira obveznog mirovinskog fonda i kategorije obveznog mirovinskog fonda u koji će uplaćivati taj iznos. Faza prikupljanja sredstava odvija se putem obveznih mirovinskih fondova, dok se isplata mirovina odvija isključivo putem mirovinskih osiguravajućih društava. Zadaća društva koje upravlja mirovinskim fondom je ulaganje prikupljenih sredstava kako bih se povećala vrijednost fonda. Cilj takvog ulaganja je omogućiti svakom članu fonda što veću isplatu mirovine u budućnosti.

Treći stup mirovinskog osiguranja predstavlja individualnu kapitaliziranu štednju gdje se prikupljanje sredstava odvija putem dobrovoljnih mirovinskih fondova, dok isplatu mirovina vrše mirovinska osiguravajuća društva (iznimno i mirovinska društva) koja mogu obavljati privremenu isplatu mirovina iz dobrovoljnih mirovinskih fondova. Prednost ovog stupa je ta da nosi veću razinu fleksibilnosti od prva dva stupa, koja se najviše očituje u činjenici da osiguranik sam bira učestalost i visinu uplate u fond. (European Parliament briefing, 2015)

6. MIROVINSKI SUSTAV U HRVATSKOJ

Mirovinski sustav u Hrvatskoj temelji se na tri stupa. Prvi i drugi stup su obvezni, dok je treći stup dobrovoljan. Prvi stup se naziva stupom generacijske solidarnosti, što znači da osobe koje su u radnom odnosu izdvajaju 15% svoje bruto plaće kako bih se isplaćivala mirovina sadašnjim korisnicima prava na mirovinu. Kako taj iznos koji se prikuplja od plaća zaposlenih nije dovoljan, prvi stup treba financirati i iz državnog proračuna. Izračunom je ustanovljeno da Hrvatska u prosjeku svaki mjesec iz poreznog sustava isplaćuje 1.063.312.569,96 kuna razliku koja nedostaje od prikupljanja iznosa iz prvog stupa. Također, veliki problem stvara činjenica da je omjer broja korisnika mirovina i broja osiguranika iznosi 1:1.26, što je nedovoljno velik omjer kako bi se pokrili troškovi mirovina. S obzirom na to da Hrvatska ne može zaposliti dodatnih 1 milijun radnika, a uz to radna snaga odlazi iz zemlje zbog boljih radnih uvjeta u inozemstvu, jedino kratkotrajno rješenje je pronaći korekcije unutar ovog sustava kako bi se što više rasteretio mirovinski sustav. Prvo od tih rješenja je odvajanje mirovina koje se nalaze unutar mirovinskog sustava, a trebale bi se nalaziti u poreznom sustavu jer stvaraju preveliki teret na mirovinski sustav. To su invalidske mirovine, obiteljske mirovine i mirovine koje su priznate i/ili određene po posebnim propisima. Prema izračunu koji je napravljen, ustanovljeno je da država samo na ove tipove mirovina mjesečno isplaćuje u prosjeku 1.424.606.229,71 kunu, što je pokazatelj prevelike opterećenosti mirovinskog sustava mirovinama koje bi trebale biti u poreznom sustavu, zato što su te mirovine stečene totalno drugačije od onoga kako ih stječe netko tko radi 40 godina i redovno uplaćuje svoje doprinose državi, a većina ih ima manju mirovinu od korisnika mirovina koje su stečene po posebnim propisima. Postoje slučajevi gdje korisnici obiteljskih mirovina također primaju i još jednu mirovinu, što je nepravedno prema nekome tko je svoju mirovinu zaradio radom i redovnim uplaćivanjem doprinosa. Država svakako manjak od 1.063.312.569,96 kuna u prosjeku mjesečno isplaćuje iz poreznog sustava, tako da bi ove

mirovine trebale biti prebačene u porezni sustav kako bi se rasteretio mirovinski sustav i po izračunima bi trebao donositi prihod od 361.293.659,75 kuna u prosjeku mjesečno. Taj prihod u mirovinskom sustavu država treba štedjeti kao bi osigurala dugoročnu likvidnost i sigurnost mirovinskom sustavu.

Iduće potencijalno rješenje se nalazi u reguliranju i kontroli sive ekonomije gdje poslodavci uplaćuju manju plaću radniku, a ostatak daje u gotovini. Siva ekonomija se definira kao skup aktivnosti koje nisu prijavljene ili zabilježene (Feige, 1979.). Najčešći uzrok sive ekonomije, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj, je preveliko porezno opterećenje koje je u Hrvatskoj jedno od najvećih u Europskoj Uniji, ali po modernom gledištu ekonomije tu se još nalaze i stavke poput poreznog morala, kontrole države, uvjeta na tržištu rada i strukturni faktori (Mikulić, 2000.). Porezni moral i državna kontrola, smatraju Miličević i Galić (2018.), se odnose na transparentnost raspolaganja državnim novcem koji značajno može djelovati na obujam neslužbenog gospodarstva i smatra se da pravednost i kvaliteta vođenja javnih usluga dovodi do smanjenja sive ekonomije. Uvjeti na tržištu rada mogu uzrokovati najveći obujam sive ekonomije zato što u vremenima recesije, pada dohotka i povećane nezaposlenosti postoji velika vjerojatnost da će se osobe, koje izgube posao u službenom gospodarstvu, prijeći na rad u neslužbenom gospodarstvu (Enste Dominik, 2003.). Prema posljednjim podacima siva ekonomija u Hrvatskoj čini 28% BDP-a ili 13 milijardi eura, dok u Austriji čini tek 8% BDP-a. Ono što privlači najveću pažnju jest koliko „rad na crno“ i neprijavljeni rad ukupno iznose, i koliki se gubitak odnosi na uplatu u prvi mirovinski stup. U Hrvatskoj postoji veliki broj radnika koji su prijavljeni da rade za minimalac, a zapravo primaju ostatak plaće u gotovini koja nije prijavljena. Najbolji primjer nam daje podatke koji pokazuju kako su najniže plaće u Hrvatskoj u tekstilnoj industriji i u građevinskoj industriji. Kako može biti najniža plaća u industriji koja u Hrvatskoj upriliči u prosjeku 53 milijarde kuna godišnje, a prema neslužbenim podacima prosječna plaća u građevini iznosi oko cca. 7500 kuna mjesečno. U građevini, kao i u ugostiteljstvu, a i u ostalim sektorima, razlog primanja plaće u gotovini, tj. „na ruke“, je taj što ne postoji razlog zašto to ne bi radili jer ih nitko ne kontrolira, radnici su prijavljeni da rade i nema dokaza da se ostatak plaće isplaćuje u gotovini. Prema izračunima država samo od sektora građevine, gdje se ubrajaju samo prijavljeni radnici, a ne oni koji nisu prijavljeni, gubi u prosjeku 44.836.197,12 kuna mjesečno prihoda u prvi mirovinski stup. Prema nekim procjenama, ukupni gubitak od malverziranja plaćama radnika država mjesečno gubi oko 100 milijuna kuna mjesečno od prihoda prvog stupa. Rješenje takvog problema nalazi se u uspostavi kontrole i donošenju zakona koji će regulirati i kontrolirati kompletan

sustav isplata plaća, gdje će porezni inspektori i ostale državne službe, temeljito kontrolirati sustav uplate doprinosa, kako bi taj gubitak bio što manji.

7. DUGOROČNO RJEŠENJE

Svi prijašnji izračuni i interpretacije su se odnosile na kratkoročna rješenja problema mirovinskog sustava, gdje je fokus bio na rješavanje problema unutar samog sustava koje mogu donijeti stabilnost i više vremena za odabir dugoročnog plana ili čak kompletno novog mirovinskog sustava. Cilj je napraviti mirovinski sustav održivim, a to se odnosi na fiskalnu i financijsku ravnotežu između prihoda i rashoda u mirovinskim sustavima, uz omjer radnika/umirovljenika/korisnika. Kako bi taj sustav bio dugoročno održiv, javni mirovinski sustavi moraju apsorbirati utjecaj starenja stanovništva bez destabilizacije javnih financija. Europska komisija je radila istraživanje koje pokazuje gospodarska i proračunska predviđanja za države članice EU. Za razdoblje od 2013. do 2040. predviđa se povećanje javnih rashoda za mirovine u EU za 0,4 postotna boda do razine od 11.7% BDP-a. Problem je što se predviđene promjene u javnim rashodima za mirovine znatno razlikuju među državama članicama. U državama članicama u kojima se očekuje porast rashoda za mirovine će biti potrebno provesti dodatne mirovinske reforme kako bi se spriječilo dodatno povećavanje troškova. U državama gdje se očekuje smanjenje javnih rashoda za mirovine unatoč znatnom starenju stanovništva, postoji mogućnost znatnih promjena u ekonomskim politikama kao posljedicama mnogo većeg broja žena i muškaraca koji će primati neprimjerene mirovine i biti izloženi siromaštvu u starijoj dobi. Iz tog razloga će možda biti potrebne prilagodbe u pogledu primjerenosti drugim sredstvima, kao što su produljenje radnog vijeka i poticaji za dopunske mirovinske sustave.

U ovakvom sustavu, najčešće se koristi rješenje produljenja radnog vijeka što nije dobar način rješavanja problema zaposlenosti jer postoje sektori gdje se ne može raditi do 67 godine života zbog potrebe za fizičkim radom. Stalnim povećavanjem radnog vijeka se neće riješiti problem rasterećenosti mirovinskog sustava jer ne mogu povećati radni vijek do 80 godina i očekivati da će radnici raditi do te godine života. Dugoročno rješenje se nalazi u činjenici da država treba davati poticaje za dopunske mirovinske sustave kao što Hrvatska daje poticaje za uplatu u treći stup. Cilj treba biti rasterećenje državnog proračuna za isplatu mirovina i taj teret prebaciti na mirovinska društva i fondove. Stanovništvo treba educirati o prednostima individualne kapitalizirane štednje i poticati ih na što veće uplate u dobrovoljne mirovinske

fondove, gdje će isplate mirovina preuzeti mirovinska osiguravajuća društva. Tako će država smanjiti potencijalne troškove i umirovljenici će imati lagodniji život. Najbolji način vođenja politike mirovinskog sustava se nalazi u Norveškoj, gdje Norveška dio suficita od zarade na prodaji nafte i zemnog plina uplaćuje u državni mirovinski fond gdje su do sada skupili preko 1.1 bilijuna dolara za sigurnost budućih generacija. Tako bi trebale poslovati sve države u EU, tako da dio svojih suficita uplaćuje u državni mirovinski fond (suficite koje ostvare kroz poslovanje u nekom sektoru ili industriji), jer je taj način siguran za održivost mirovinskog sustava i za zadovoljstvo umirovljenika, a i takva politika će imati pozitivan utjecaj na zadovoljstvo samog stanovništva. Uz sve to države još trebaju i poticati natalitetnu politiku koja će zemljama dovesti buduću radnu snagu i osigurati današnjim mladim generacijama sigurniji odlazak u mirovinu. Države poput Hrvatske moraju pronaći rješenje konstantnog iseljavanja stanovništva, jer sva radna snaga odlazi u druge zemlje u kojima plaćaju doprinose za mirovinsko osiguranje i tako država gubi prihode mirovinskog sustava. Nažalost, u Hrvatskom gospodarstvu se trenutno ništa značajno ne događa, plaće su relativno iste, sustav je nakaradan i nepošten, a imali smo privilegiju vidjeti što se događa kada država živi samo od turizma i trgovine, gdje smo vidjeli kako jedna kriza koja zaustavi turizam nanese ogromnu štetu stanovnicima, a i samoj državi.

8. ZAKLJUČAK

Mirovinski sustav jedan je od ključnih socijalnih komponenti društvenog uređenja svake države. S obzirom na konstantno povećavanje broja korisnika, njegova važnost raste iz dana u dan. Velika uloga države u financiranju cijelog sustava stvara problem koji se rješava kroz povećanje doprinosa osiguranika u mirovinske fondove. Podizanje zakonske dobi za punu starosnu mirovinu je jedna od najučestalijih metoda koje su zemlje članice Europske unije primijenile u svojim pokušajima da održe korak sa sve zahtjevnijim problemima koje donosi sve veći broj umirovljenika, ali to su samo kratkoročna rješenja koja imaju svoju granicu i postavlja se pitanje, što kada se dosegne ta granica, koje su onda mjere mirovinske politike da bi se očuvala financijska održivost? Gotovo da nema zemlje članice, koja u zadnjem desetljeću nije donijela jednu ili više mirovinskih reformi, koja je usmjerena prema tome da se korisnici mirovinskog osiguranja zadrže na tržištu rada, što je to duže moguće. Usmjerenost k tome cilju, gotovo sve reforme, osim što su podizale zakonsku dob za punu starosnu mirovinu, uvode određene restrikcije na prijevremeno umirovljenje. Destimulativnim

mjerama usmjerenim prema mogućnosti ranijeg umirovljenja, radi se na tome da se obeshrabre pojedinci da se odvažer ranije isključiti iz tržišta rada. Ali, rješenje se nalazi u samoj korekciji mirovinskog sustava i njegovoj dugoročnoj održivosti, a ne u kratkoročnim i štetnim rješenjima koje se samo fokusiraju na produženje dobi za punu zakonsku mirovinu. Sustav se mora iz korijena usavršiti i promijeniti, jer se problemi rješavaju iz uzorka, a ne posljedica. Siva ekonomija, mirovine koje ne bi trebale biti u mirovinskom sustavu i mali omjer zaposlenika/korisnika, samo su od nekih problema koje stvaraju mirovinski sustav neodrživim. I zato treba težiti njihovoj korekciji, pa tek onda dugoročnom planu kako bi se izbjegle negativne posljedice na državu i na stanovništvo. Sve članice trebaju slijediti primjer Norveške, koja je našla najbolje rješenje za sigurnost sadašnjih i budućih generacija, jer se većina radnog stanovništva ne zamara onime što donosi budućnost, nego samo onome što donosi sadašnjost, pa se u starosti pitaju zašto im je mala mirovina, žale se državi da im se pomogne bez da pitaju ima li država sredstava za to, a sami nisu razmišljali o svojoj mirovini. Zato države trebaju potrošiti određena sredstva na promociju i edukaciju stanovništva, kako bi im se objasnilo da je budućnost bliže nego što misle i da treba odmah sada, dok su zaposleni, štedjeti za svoju budućnost.

POPIS LITERATURE

1. Enste Dominik, H. (2003) : Gospodarstvo u sjeni i institucionalne promjene u tranzicijskim zemljama, str.83-112
2. European Commission (2018) Pension Adequacy Report: Current and future income adequacy in old age in the EU, Volume 1.

Dostupno na:

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8084&furtherPubs=yes>

3. European Commission (2018) Pension Adequacy Report: Current and future income adequacy in old age in the EU, Volume 2.

Dostupno na:

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=hr&pubId=8085&furtherPubs=yes>

4. European Commission (2015) The 2015 Ageing Report.

Dostupno na:

https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf

5. European Commission (2018) The 2018 Ageing Report.

Dostupno na:

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip079_en.pdf

6. Europska komisija (Glavna uprava za gospodarske i financijske poslove – GU ECFIN) i Odbor za ekonomsku politiku (Radna skupina za starenje stanovništva). Izvješće o starenju stanovništva za 2015.: gospodarska i proračunska predviđanja za 28 država članica EU-a (2013. – 2060.). European Economy 3/2015.

7. European Parliament (2015) Briefing.

Dostupno na:

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2015\)571327](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2015)571327)

8. European Parliament (2019) Briefing, The gender gap in pensions in the EU

Dostupno na:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/631033/IPOL_BRI\(2019\)631033_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/631033/IPOL_BRI(2019)631033_EN.pdf)

9. Feige, E., 1979. "How Big is the Irregular Economy". Challenge (November–December).

10. Franjević, J. (2019.), Analiza sustava mirovinskog osiguranja s naglaskom na prijevremene mirovine u EU.

Dostupno na: <https://repozitorij.efzg.unizg.hr/islandora/object/efzg:3774>

11. Miličević M., Galić M.(2018): Istraživanje razine neformalnog gospodarstva u sektoru turizma u federaciji Bosne i Hercegovine, str.163-190

12. Puljiz, V. (1996), Korijeni skandinavskog socijalnog solidarizma.

Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/46933>

INTERNET IZVORI

1. Državni zavod za statistiku, URL: <https://www.dzs.hr/>
2. Hrvatska gospodarska komora, URL: <https://www.hgk.hr/>
3. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, URL: <https://www.mirovinsko.hr/>